

xos monjos missioners es prestaven els pocs llibres que tenien i les còpies es multiplicaven de pressa.

Que no hi ha alternatives satisfactòries ens ho mostra ja el fet que tots discrepen: Grammont creia que l'agent era la influència d'*hirudina* (*orenetà*), M.L. *ros* 'rosada', Fay *ruscus* 'gallerans' — perquè el rossinyol es posa «en els arbustos»: jo li asseguro que només s'estimen els arbres, però que fugiran d'uns gallerans (que punxen) més que *Phylomela* d'aquell dimoni; el ro-ro de la mare que bressa la criatura o del nen que barboteja .? Res no basta. També podrem recordar-los, en la terra del *Llobregat*, la dissimilació de *RUBRICATUS*; i ens hi rentem els peus els uns amb *llibrell*, altres amb *ribell*, altres amb *gibrell*: tres dissimilacions diverses. En el nom de l'ocell el català hi afegí una altra dissimilació (reforçada també per etim. pop.) *roissinyol* > *rossinyol*; per això aquí SCI no ha donat *xi* com ho fa normalment; però el gascò discrepa: *arrouchinò* en el parlar de St. Gaudens (Dupleich).

Ha servit de terme de comparació de diverses coses. Certa gent que necessita tenir orela molt fina perquè no els facin . cantar, trobaren tan simpàtica la finíssima (imperceptible) musiqueta de la clau falsa per obrir portes i calaixeres que li posaren el nom de *rossinyol*. Molt antic: ja Busa-N. el 1507 acredita «*rossinyol*, clau. adulterina *clavis*». Un romanç de l'època del bandolerisme (S. XVII), reco. per Verdaguer, ens mostra un vailet que, en matar un bandit, «ja li mira la butxaca / ja li pren un *rossinyol* - qu'a la butxaca portava» (MilàF, *Romllo.*, 110 10) I ai de nosaltres! Això avui és pan-català, car ho diuen fins a Eiv. («*rossinyol*: ganzúa»). Però a la gent de la vida vingué un moment que aqueixa «poètica» imaginació, que tant dissimulava al principi, fent-los passar per joglars, ja no servia llavors (no sé si en temps de la guerra de Crimea en què tothom parlava de la terra de l'ós) van escurçar-ho en *rus* (mètode argòtic descrit per Givanel, *BDC* VII, 15), i des de llavors deien «cal dur *rus*, espases i cunyes») ('rossinyols, claus i falques'); Juli Vallmitjana (*Sota Montjuic*, 58).

També peixos, plantes ---. A l'alta Cerdanya: *rossinyols*, planta de prats que com a flor fa com una pinyoca morada, que recorda un poc l'heliotrop, i té una olor forta no massa agradable; a una de flor groga, no massa diferent, li diuen *cucuts*, però és que aquella .. canta, com un rossinyol (StPere dels Forcats, 1959). Més famós és el bolet *rossinyol*, sobre el qual escribí el mestre Font i Quer (*Mem Acad Ci Bna* XXXIII-XII, 18 i 26) Aquest —aquests, diverses varietats— té una extensió molt gran pel Princ., almenys tot el Nord, fins a l'Alt Pallars (Espot, 1964), Alta Cerd. (Er, 1959), St. Antol de Finestres (1964), la Selva (Brunyola, 1972), el Maresme (Horsavinyà, 1972). me'ls han ensenyat de color ben ros, i molt estimats, a Espot, grocs i molt apreciats els del Montnegre, de forma sovint mig torta, de tarot còncav, quasi com un embut, amb estries moltes i molt fondes al dessota, i d'un groc rossenc, a penes tirant cap a taronjat. En aquest, doncs l'etimologia no és el nom del moixó ni tampoc deixa de ser ho el derivaren del seu color ros, però

manlevà la... cua al moixó *-myol*. I que el poble l'hi ha identificat no ens en deixarà mentir el vell aragonès de Torla que acompanyant-me per sota les cingle-res de la vall d'Ordesa m'ensenyà un *rossinyol*.

DERIV.: *Rossinyola* *Rossinyolejar* (DAG.), *rossinyoleig*; *rossinyoler*; *rossinyolner*. *Enrossinyolar*

¹ Tornant a casa vaig comprovar-ho: a l'enquesta de 1964 ja havia anotat, amb l'informador d'Artà, *sə font dəz řusilés*, vora Betlem (llibreta de camp XLI, 189.9). A prop d'aquesta n'havia apuntat una altra: «Font des coloms». No era jo el primer: Mascaró la situa en el full 13NG5, i l'*AlcM* posa «*Russillers* topon. Font d'es Russillers, nom d'una font situada devers el Bec de Ferrutz».

Rossola, *rossolada*, *rossoladis*, *rossolador*, *rossolaure*, *rossolall*, *rossolar*, *rossolera*, V. *rossegar* *Rossoli*, V. *resolis* *Rossoll*, inadmissible castellanisme d'alguns val., del cast. *resollar* (SOPLAR, DCEC/DECH) *Rossor*, *rossura*, V. *ros*

ROST, adj., que amb el sentit de 'molt pendent, quasi escarpat', és comú amb l'oc. ant. *raust* i fr. ant. *roiste*, d'origen incert, si bé és clar que l'ètimon hagué de tenir una forma **RAUST*(10) de fesomia indoeuropea, però cal dubtar entre un origen germànic (cf. esc. ant. *brjōstr* 'terreny aspre, rocós', a -al. ant. *brosta* 'crosta') i un origen pre-romà (cf. lit. *rustas* 'brau, ferotge', bàltic *ra(u)s-* 'enrunar', esl. *rušiti* 'enderrocar', sorot. galaico-lusità *m-rusa* 'derruida', scr. *róduti* 'bramar'). □ 1^a doc.: fi S XIII en cat. i oc., fi S. XII en francès.

«Tota la companya del infant fo venguda --- e ls cavalers comensaren a fugir a cavayl e a peu, mas la muntanya era molt mala e *rosta*, e no podien fugir a cavayl --- e anaven-se'n a peu», Desclot (§ 72, *NCL* III, 32.4); «les galees --- e la nostra --- faeren la via de la muntanya qui és denant Peguera; e aquí, donà la escala en la roca --- e Nós, ab la companya de la nostra galea, saltam de la popa en la roca e pujam en la dita muntanya, e --- foren desbaratats; e fo la major maravella del món, que tan forta e tan *rosta* era la roca de la muntanya que a penes ne podia hom pujar, ne ns hi podiem tenir, que, com fom al cap de ssus, totes les çabates nos foren squinçades», *Cròn* del Cerimoniós (ed. Pagès, p. 133, III, § 26.37; Bof., 137).

«Una patita montanya, mas ela és tant *rosta* que cavals no y pòdan muntar», Reixac (*Q*, 112 25). «Amor no pot haver desordenat / ço que Déus fa, Natura miçançant: / car home pec no pot ser fin amant / — ne lo subtil, contra sa calitat. / Mal pendrà pinte⁸ 'n l'aygua sa figura! / molt menys Amor pendrà lo no dispost: / ne pot estar l'aygua dins un loc *rost*, / axí Amor en cap d'om foll atura!», Ausiàs VII, 2g (*NCL* II, 26 = Pag. VII, v. 15)²

Tot fins aquí, com també en Lull, del qual en dóna cita *AlcM*, és adj., si bé no trigà molt a aparèixer també com a substantiu: «orts, rivas, garrigas, roquas, terras, tant en *rost* com en pla» ross. que l'*InoLC* registra en doc. de 1556 (i un altre de 1557) (s v. *pla* i s. v. *rost*). El que cita el DAG el crec d'un poema par-